

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 89/2018-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. apríla 2018 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Ladislava Orosza prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Jozefom Ondřákom, Slovenská 69, Prešov, ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Prešov sp. zn. 30 Em 3/2015 z 22. septembra 2017, za účasti Okresného súdu Prešov, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva [REDACTED] podľa čl. 46 ods. 1 a podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Prešov sp. zn. 30 Em 3/2015 z 22. septembra 2017 porušené boli.

2. Uznesenie Okresného súdu Prešov sp. zn. 30 Em 3/2015 z 22. septembra 2017 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Prešov je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 312,34 € (slovom tristodvanásť eur a tridsaťštyri centov) na účet jej právneho zástupcu JUDr. Jozefa Ond'áka, Slovenská 69, Prešov, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. decembra 2017 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. Jozefom Ond'ákom, Slovenská 69, Prešov, ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 30 Em 3/2015 z 22. septembra 2017 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

Zo sťažnosti a z pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľke bola uznesením okresného súdu sp. zn. 24 P 20/2015 z 25. februára 2015 o nariadení predbežného opatrenia zverená do osobnej starostlivosti maloletá dcéra. Týmto uznesením okresný súd okrem iného upravil predbežne styk otca s maloletou tak, že otec je oprávnený stretávať sa s maloletou každú nepárnu nedeľu v čase od 15.30 h do 18.00 h. Sťažovateľke bola skôr vydaným uznesením okresného súdu sp. zn. 30 Em 3/2015 z 22. septembra 2016 uložená pokuta vo výške 100 € s odôvodnením, že matka opakovane neumožňuje styk maloletej s otcom v zmysle predbežného opatrenia.

Napadnutým uznesením okresného súdu (sp. zn. 30 Em 3/2015 z 22. septembra 2017, pozn.) bola sťažovateľke opätovne uložená pokuta, tentoraz vo výške 250 € s odôvodnením,

že matka opakovane bezdôvodne neumožňuje otcovi styk s maloletou a výzva súdu z 2. novembra 2015 podľa § 379 ods. 3 Civilného mimosporového poriadku bola bezvýsledná.

Sťažovateľka v sťažnosti namieta porušenie zásady kontradiktórnosti konania, keď nemala možnosť sa pred vydaním uznesenia o uložení pokuty vyjadriť k podaniu otca, ktorým jej vytýkal porušenie povinnosti umožniť mu styk s maloletou. K tomu uvádza:

«Písomným podaním zo dňa 01.08.2016 doručeným súdu dňa 05.08.2016 otec oznámil opätovne neumožňovanie styku s mal. [REDAKOVANÉ]. V nadväznosti na to Okresný súd Prešov Uznesením... uložil sťažovateľke pokutu vo výške 100,-EUR... a to podľa ust. § 382 ods. 1 a ods. 2 CMP...

Následne bolo sťažovateľke doručené až napádané Uznesenie Okresného súdu Prešov sp.zn: 30Em/3/2015-290 zo dňa 22.09.2017... ktorým súd uložil sťažovateľke pokutu vo výške 250,-EUR...

Toto rozhodnutie súd odôvodnil tým, že zo správy opatrovníka UPSVaR Prešov zo dňa 16.02.2017 bolo zistené, že otec maloletú od 10.07.2016 nenavštívil... Otec maloletej uviedol, že približne 2,5 mesiaca sa s dcérou nestretol, pretože má zdravotné problémy.

Ďalej z odôvodnenia v vyplýva, že otec maloletej písomným podaním zo dňa 04.09.2017 žiadal o pokračovanie vo výkone rozhodnutia.

Z ďalšej správy kolízneho opatrovníka uvedenej v odôvodnení predmetného napádaného rozhodnutia zo dňa 21.09.2017 vyplýva, že stretnutie otca s maloletou dcérou sa naposledy uskutočnilo dňa 09.07.2017 a to za prítomnosti sociálnych pracovníčok... Otec sa ďalej vyjadril, že maloletú navštevoval podľa rozhodnutia súdu. Dňa 13.08.2017 sa dostavil do miesta bydliska matky, nikto mu neotváral, preto privolal hliadku polície. Dňa 17.09.2017 sa stretnutie maloletej s otcom neuskutočnilo, dôvodom bola choroba maloletej.

Sťažovateľke nebola zo strany súdu daná možnosť medzi uložením prvej pokuty vo výške 100,-EUR uznesením zo dňa 22.09.2016 a opätovným uložením pokuty vo výške 250,-EUR uznesením zo dňa 22.09.2017 sa relevantným spôsobom k rozhodným skutkovým okolnostiam vyjadriť, nebolo jej doručené žiadne podanie otca ako oprávneného a ani výzva k vyjadreniu.

Proti predmetnému uzneseniu nebol prípustný žiaden riadny opravný prostriedok.

Sťažovateľka považuje napádané rozhodnutie za arbitrárne, ktoré zároveň vychádza z neúplne a nesprávne zisteného skutkového stavu, ktorý súd nesprávne vyhodnotil, čím bolo porušené jej základné právo na spravodlivý proces.

Sťažovateľka má za to, že pre úplne a správne zistenie skutkového stavu veci ako základ pre spravodlivé rozhodnutie o uložení pokuty jej musela byť zo strany daná možnosť sa k rozhodným skutkovým okolnostiam vyjadriť. Ako už sťažovateľka uviedla medzi rozhodnutím súdu o uložení pokuty Uznesením zo dňa 22.09.2016 a rozhodnutím o uložení opätovnej pokuty Uznesením 22.09.2017, neboli sťažovateľke doručené žiadne podania zo strany otca ako oprávneného, ku ktorým by sa mala možnosť vyjadriť a to napriek tomu, že takéto podania zo strany oprávneného súdu predložené boli. Sťažovateľka tak nemala žiadnu možnosť sa pred rozhodnutím súdu o opätovnom uložení pokuty oboznámiť s obsahom podaní zo strany otca a v nadväznosti na to jej bolo znemožnené sa k nim vyjadriť a účinné sa brániť.

Súd tak pri rozhodovaní o opätovnom uložení pokuty vychádzal výlučne z tvrdení otca, ktoré vzal bez ďalšieho za preukázané...

Sťažovateľka popiera, aby otcovi ako oprávnenému v styku s mal... bránila a neumožnila mu styk, tak ako bol upravený... V čase od uloženia prvej pokuty... až do opätovného uloženia pokuty... sa otec na styk s mal. ██████ v súlade s nariadeným predbežným opatrením /okrem dňa 9.7.2017, kedy sa styk realizoval za účasti pracovníkov ÚPSVaR/ nedostavil. O týchto skutočnostiach bola pravidelne zo strany sťažovateľky informovaná aj pracovníčka ÚPSVaR ako kolízneho opatrovníčka. Svedčí o tom aj správa kolízneho opatrovníka ÚPSVaR zo dňa 16.02.2017.

Od 22.09.2016 /kedy bola sťažovateľke uložená prvá pokuta/ do 09.07.2017 sa otec ako oprávnený dostavil na styk s mal. ██████ len raz a to dňa 23.10.2016 / 42. týždeň - párnny/. V párnny týždeň kalendárneho roka nebol otec podľa nariadeného predbežného opatrenia Uznesením Okresného súdu Prešov, sp.zn.: 24P/20/2015 zo dňa 05.02.2015 oprávnený na styk s mal. ██████ a sťažovateľka nebola povinná mu styk s mal. ██████ umožniť. Inokedy v tomto období otec žiaden záujem o stretnutie s mal. ██████ neprejavil. Ako vyplynulo z vykonaného dokazovania sám otec uviedol, že mal

dlhodobo zdravotné problémy, ktoré mu znemožňovali realizáciu styku. O tejto skutočnosti bola informovaná aj pracovníčka ÚPSVaR ako kolízneho opatrovníčka.

Následne sa podľa zistení sťažovateľky otec domáhal styku dvakrát, a to dňa 13.08.2017 /32. týždeň/ a dňa 27.8.2017 /34. týždeň/. Aj v týchto prípadoch šlo o dni v párnom týždni kalendárneho roka, kedy otec v zmysle nariadeného predbežného opatrenia oprávnený na styk nebol.

Potom čo sťažovateľka zistila, že otec začal z nepochopiteľných dôvodov vykladať určovanie párných a nepárných nediel' na základe iného kľúča a opakovane sa na styk dostavil v párnny týždeň, kontaktovala príslušnú pracovníčku ÚPSVaR ako kolízneho opatrovníka, ako aj podala žiadosť konajúcemu súdu o zjednocovacie stanovisko určovania párných a nepárných nediel'.

Okresný súd Prešov v konaní vedenom pod sp.zn. 24P/20/2015 tento rozpor vyriešil až Oznámením zo dňa 26.09.2017, a to na základe žiadosti vyšetrovateľa Okresného riaditeľstva PZ Prešov, odboru kriminálnej polície v trestnom konaní ČVS: ORP-837/1-VYS-PO-2017 /konanie vedené na základe trestného oznámenia otca pre podozrenie zo spáchania trestného činu marenia úradného rozhodnutia podľa ust. § 349 TZ/. Z predmetného oznámenia jednoznačne vyplýva, že „pokiaľ ide o doterajšiu úpravu otec mal nárok na styk s maloletou každý nepárnu nedeľu, čo znamená, že ide o nepárny týždeň v roku /nie dátum, ktorý pripadá na nedeľu bez ohľadu na to, či ide o párnny alebo nepárny týždeň v roku/. Teda pokiaľ ide o tvrdenie, že mal nárok na styk s maloletou dňa 13.08.2017 v párnny týždeň v roku, toto nie je správne, nárok na styk v uvedený dátum nemal.“

„Taktiež je potrebné poukázať na fakt, že k realizácii styku otca s maloletou došlo naposledy 10.07.2016 a následne až 09.07.2017, nakoľko ten podľa tvrdení matky o styk s maloletou neprejavoval záujem.“

Dňa 17.09.2017 sa styk nerealizoval z dôvodu PN mal. [REDAKOVANÉ], o čom mal otec vopred vedomosť a bola o tom informovaná aj pracovníčka ÚPSVaR.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného je zrejmé, že v dňoch, kedy mala sťažovateľka podľa názoru súdu... brániť v styku otcovi s mal. [REDAKOVANÉ], nebol otec vôbec... oprávnený na styk. Sťažovateľka tak nebola povinná v týchto dňoch styk otcovi s mal. [REDAKOVANÉ] umožniť a uloženie pokuty na základe napádaného rozhodnutia bolo neoprávnené. Súd vôbec pri hodnotení skutkového stavu neskúmal, či v uvedené dni sa otec styku domáhal v súlade

s nariadeným predbežným opatrením alebo nie. V odôvodnení napádaného rozhodnutia absentuje akákoľvek úvaha súdu o tom, ako sa s touto skutočnosťou súd vysporiadal.

V odôvodnení napádaného Uznesenia sa súd nijakým spôsobom nevysporiadal ani s obranou sťažovateľky /priestor na obranu jej ani zo strany súdu nebol daný/ a výrok rozhodnutia ako vyplýva z odôvodnenia napádaného uznesenia je založený na osvojení si tvrdení otca v plnom rozsahu a na ich nesprávnom vyhodnotení...

Sťažovateľka pred rozhodnutím súdu o uložení pokuty napádaným Uznesením Okresného súdu Prešov, sp.zn. 30Em/3/3015-290 zo dňa 22.09.2017 nemala žiadnu možnosť sa k rozhodným skutočnostiam vôbec vyjadriť. Zo strany konajúceho súdu jej neboli doručené žiadne písomné podania predložené súdu zo strany otca ako oprávneného a nemohla tak uvádzať skutočnosti a predkladať dôkazy na svoju obranu.

Sťažovateľka je presvedčená, že odôvodnenie napádaného Uznesenia nespĺňa požiadavky odôvodnenia predkladané čl. 6 Dohovoru. Z odôvodnenia uznesenia ani okrajovo nie je zrejmé, ako sa súd vysporiadal s otázkou, či bol otec vôbec oprávnený na styk... v ním uvádzané dátumy, kedy mu podľa jeho názoru sťažovateľka v styku mala brániť. Vysporiadanie sa s touto otázkou predstavovalo základ pre spravodlivé rozhodnutie o tom, či uloženie pokuty sťažovateľke bolo dôvodné alebo nie. Zároveň odôvodnenie napádaného rozhodnutie v plnej miere ignoruje akúkoľvek obranu sťažovateľky v tomto konaní.»

Na základe tejto argumentácie sťažovateľka navrhuje ústavnému súdu, aby nálezom vyslovil porušenie jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu, toto uznesenie zrušil, zakázal okresnému súdu pokračovať v porušovaní základných práv sťažovateľky a priznal sťažovateľke úhradu trov konania pred ústavným súdom.

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľky a uznesením č. k. IV. ÚS 89/2018-15 z 1. februára 2018 sťažnosť prijal na ďalšie konanie a odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia okresného súdu.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie po predchádzajúcej výzve ústavného súdu predseda okresného súdu v prípise sp. zn. 1 SprO 346/2018 z 5. marca 2018 oznámil, že súhlasí s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, a k veci zaujal toto stanovisko:

„V celom rozsahu sa stotožňujem sa s vyjadrením zákonnej sudkyne, sudkyňa postupuje vo veci v zmysle CMP. Realizácia výkonu rozhodnutia ohľadne styku maloletej s otcom je veľmi citlivou záležitosťou. Vo veci súd koná aj za účasti sociálnej pracovníčky ako aj akreditovaného subjektu.“

Z pripojeného vyjadrenia zákonnej sudkyne konajúcej vo veci sťažovateľky v podstatnom vyplýva:

„Uznesením Okresného súdu Prešov pod sp. zn. 30Em 3/2015 zo dňa 22.9.2017 uložil súd matke [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], pokutu vo výške 250,-eur, ktorú je povinná uhradiť do 3 dní od právoplatnosti uznesenia na účet Okresného súdu Prešov. Súd si pred vydaním uznesenia o uložení pokuty matke vyžiadal správu od opatrovníka v konaní UPSVaR Prešov, ako prebieha styk otca s maloletou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], pričom súčasťou tejto správy bolo aj vyjadrenie matky maloletej. Zo správy opatrovníka v konaní zo dňa 21.9.2017, že opatrovníčka v konaní za prítomnosti terénnej sociálnej pracovníčky navštívila dňa 19.9.2017 matku maloletej, ktorá uviedla, že nie je povinná sociálnej pracovníčke ani otcovi dieťaťa zdokladovať zdravotný stav dieťaťa, ani predložiť doklady že maloletá je chorá. Ďalej uviedla, že maloletá nechce byť s otcom. Stretnutie otca s dcérou sa naposledy uskutočnilo dňa 9.7.2017 za prítomnosti sociálnych pracovníčok. Otec uviedol, že maloletú navštevoval podľa rozhodnutia súdu, stretnutia dňa 13.8.2017 a 17.9.2017 sa neuskutočnili. Podľa správy opatrovníčky v konaní sa styk otca s maloletou dcérou uskutočnil len niekoľkokrát za prítomnosti akreditovaného subjektu.

Z vyššie uvedených dôvodov, keďže matka opakovane neumožňovala otcovi styk s maloletou dcérou bola matke v súlade s ustanovením § 382 ods. 1, 2 CMP uložená opakovane pokuta vo výške 250,- eur.“

Z predloženého súdneho spisu sp. zn. 30 Em 3/2015 vyplýva takýto procesný postup okresného súdu, ktorý bol zavŕšený vydaním napadnutého uznesenia:

Podaním doručeným okresnému súdu 27. decembra 2016 oprávnený – otec maloletej oznámil súdu opätovné neumožnenie styku s maloletou 11. decembra 2016 zo strany matky (sťažovateľky) z dôvodu, že pre svoje zdravotné problémy matka nemôže odovzdať dieťa otcovi na styk. Z uvedeného podania tiež vyplýva, že otec žiada o výkon rozhodnutia odňatím dieťaťa a dodaním otcovi za prítomnosti polície a kolízneho opatrovníka.

Dňa 24. januára 2017 bol spis vrátený okresnému súdu z odvolacieho konania (odmietnuté odvolanie povinnej proti uloženiu predchádzajúcej pokuty vo výške 100 € z dôvodu neprípustnosti odvolania).

Okresný súd výzvou zo 7. februára 2017 vyžiadal stanovisko Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov (ďalej len „úrad práce“) o tom, ako prebieha styk otca s maloletou.

Úrad práce doručil okresnému súdu 16. februára 2017 list, z ktorého vyplývajú vyjadrenia otca maloletej a toto jediné vyjadrenie matky:

„Pani [REDAKOVANÉ] uviedla, že otec maloletú [REDAKOVANÉ] od 10.07.2016 nenavštívil.“

Otec maloletej 4. septembra 2017 doručil okresnému súdu podanie označené ako „Urgencia v pokračovaní vo výkone rozhodnutia“, z ktorého v podstatnom vyplýva, že napriek právoplatnému rozhodnutiu o predbežnom opatrení mu matka neumožňuje styk s maloletou. Zároveň zdôraznil, že od 21. júna 2015 do 27. augusta 2017 sa stretol s dcérou len štyrikrát. Odvtedy len trikrát vyšla matka s dcérou na chodník pred domom a raz za asistencie pracovníčok úradu práce bol otec s dcérou na prechádzke. Na záver opäť požiadal o realizáciu výkonu rozhodnutia odňatím a dodaním maloletej otcovi za účasti polície a kolízneho opatrovníka s poukazom na obavu z nenapraviteľného odcudzenia.

Okresný súd listom zo 7. septembra 2017 požiadal úrad práce o aktuálnu správu o priebehu styku maloletej s otcom.

Otec elektronicky 18. septembra 2017 zaslal súdu ďalšiu „Urgenciu v pokračovaní vo výkone rozhodnutia“, z ktorej vyplýva, že matka mu 17. septembra 2017 opäť neumožnila styk s maloletou z dôvodu, že dieťa je choré. Zároveň otec poukázal na to, že uvedené tvrdenie považuje za účelové, pretože v tom čase boli na návšteve u maloletej deti brata matky. Zároveň uviedol, že v období od 21. júna 2015 do 17. septembra 2017 sa realizoval styk šesťkrát, odvtedy sa uskutočnili len stretnutia pred domom a raz za účasti pracovníčok úradu práce.

Úrad práce listom doručeným okresnému súdu 21. septembra 2017, oznámil priebeh stretnutí otca s maloletou. Súčasť obsahu tohto listu tvorí vyjadrenie matky v tomto rozsahu: „Dňa 19. septembra 2017 sociálna pracovníčka za prítomnosti terénnej sociálnej pracovníčky navštívila domácnosť matky maloletej. Pani [REDAKOVANÉ] sa vyjadrila, že si neželá, aby sociálne pracovníčky vstúpili do jej obydla. Nie je povinná otcovi, rovnako ani sociálnej pracovníčke, zdokladovať zdravotný záznam o tom, že maloletá je chorá. K uvedenej veci o výkone rozhodnutia súdu uviedla, že je vyhotovené znalecké dokazovanie, tiež že sociálne pracovníčky boli prítomné na stretnutí otca s maloletou dcérou, aj preto ďalej k tejto veci nemá, čo uviesť. Ďalej sa vyjadrila, že maloletá s otcom nechce byť. Pri stretnutí s otcom potrebuje blízku osobu, tak ako to uvádza znalecký posudok. Matka jej musí stále dohovárať a k otcovi ide iba preto, že jej donesie darčeky.“ Zvyšok vyjadrenia tvoria zistenia získané od otca.

Dňa 22. septembra 2017 okresný súd vydal napadnuté uznesenie, ktorým uložil matke pokutu vo výške 250 € s odôvodnením, že matka opakovane bezdôvodne neumožňuje styk maloletej s otcom napriek právoplatnému uzneseniu o nariadení predbežného opatrenia a výzve súdu z 2. novembra 2015. Ďalej sa v odôvodnení uvádza: „... matka opätovne porušuje vyššie uvedené uznesenie... čo bolo preukázané aj správou opatrovníka v konaní...“.

Výzvou, na ktorú poukazuje súd v odôvodnení napadnutého uznesenia z 2. novembra 2015, bola sťažovateľka vyzvaná na rešpektovanie a podrobenie sa súdnemu rozhodnutiu tak, že maloleté dieťa bude odovzdávať otcovi v čase určenom v súdnom rozhodnutí s poučením o následkoch neplnenia povinností určených v rozhodnutí formou pokuty, a to aj opakovane.

Následne ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľky, aby sa vyjadril, či trvá na konaní ústneho pojednávania, a zároveň mu zaslal vyjadrenie predsedu okresného súdu sp. zn. 1 SprO 346/2018 z 5. marca 2018 na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska. Právny zástupca sťažovateľky podaním z 28. marca 2018 oznámil ústavnému súdu, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania a svoje stanovisko nedoplnil.

Vzhľadom na oznámenia predsedu okresného súdu a právneho zástupcu sťažovateľky ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či napadnutým uznesením okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na vyjadrenie sa pred súdom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd zdôrazňuje, že základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) musí byť realizované a napĺňané v celom súdnom procese prioritne tými všeobecnými súdmi, ktoré konkrétnu vec prerokovávajú a rozhodujú. Judikatúra ústavného súdu stabilne pripomína, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy veci nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdnictva. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09). Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľov až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť.

Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej).

Článok 6 ods. 1 dohovoru obdobne ako čl. 46 ústavy zahŕňa právo na súd, do ktorého patrí právo na prístup k súdu. K nemu sa pridávajú záruky ustanovené čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o organizáciu a zloženie súdu a vedenie konania. To všetko v súhrne zakladá právo na spravodlivé prejednanie veci [rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 21. 2. 1975, séria A, č. 18, s. 18, § 36]. Právo na spravodlivé prejednanie veci zahŕňa v sebe princíp rovnosti zbraní, princíp kontradiktórnosti konania, právo byť prítomný na pojednávaní, právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia a iné požiadavky spravodlivého procesu (III. ÚS 199/08).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom

zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je účelom práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), ako aj práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) zaručiť každému prístup k súdu, čomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu viazaného procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi, dodržiavanie ktorých je garanciou práva na súdnu ochranu, vo veci konať a rozhodnúť (porov. II. ÚS 88/01). Súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (porov. v tomto zmysle IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07).

Podstatou sťažostnej argumentácie je tvrdenie sťažovateľky o tom, že nebola oboznámená s vyjadreniami otca, v ktorých tvrdil neplnenie povinností uložených predbežným opatrením sťažovateľke, nebola jej daná možnosť zo strany súdu sa k týmto tvrdeniam vyjadriť pred súdom a navrhovať prípadne dôkazy na podporu svojej opozitnej argumentácie, na základe čoho bola v súdnom konaní porušená zásada kontradiktórnosti, spravodlivosti procesu ako takého a odňatá jej možnosť vyjadriť sa k veci.

Z priebehu konania, ktoré predchádzalo vydaniu napadnutého uznesenia, popísaného v časti I odôvodnenia, jednoznačne vyplýva, že otec (oprávnený v konaní) sa opakovane písomne vyjadril v konaní pred okresným súdom a obsahom jeho podaní boli tvrdenia o porušovaní povinností uložených sťažovateľke (povinnej) predbežným opatrením. Okresný súd v reakcii na podania otca opakovane (dvakrát) vyzval úrad práce, aby poskytol súdu správu o priebehu realizácie styku otca s maloletou. Podania otca však okresný súd sťažovateľke nedoručil a sťažovateľka nebola vyzvaná na vyjadrenie sa ku skutočnostiam, ktoré v konaní tvrdil otec, a to napriek tomu, že predmetom posudzovania v konaní bolo porušovanie jej uložených povinností, v dôsledku ktorého jej mala byť uložená pokuta. Inými slovami, súd, rozhodujúc o uložení pokuty z dôvodu neplnenia povinností

sťažovateľkou, si nevyžiadal jej stanovisko k rozhodujúcim skutočnostiam ani ju neoboznámil s obsahom otcom tvrdeného porušovania jej povinností. Zároveň ústavný súd upriamuje pozornosť na to, že argumentácia sťažovateľky obsiahnutá v sťažnosti nie je vo vzťahu k dôvodnosti uloženia pokuty bezvýznamná, keďže sťažovateľka poukazuje na to, že sa jej v konaní vytýka a sankcionuje nesplnenie povinnosti, ktorá jej nebola uložená uznesením o predbežnom opatrení – odovzdať dieťa v iný ako nepárny týždeň v kalendárnom roku. Keď okresný súd nevytvoril priestor pre sťažovateľku, aby v rámci konania pred súdom (čo i len písomne) predniesla svoju argumentáciu, reagovala na tvrdenia otca a predložila dôkazy na podporu svojich tvrdení, ale bez ďalšieho na základe výsledkov miestneho zisťovania úradu práce a tvrdení otca rozhodol o uložení pokuty sťažovateľke, odňal sťažovateľke v tejto časti konania (o uložení pokuty za neplnenie povinností uložených predbežným opatrením) možnosť vyjadriť sa k rozhodujúcim skutočnostiam pre posúdenie veci a tým aj možnosť konať pred súdom.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na rozhodnutie ESLP vo veci Trančíková proti Slovenskej republike č. sťažnosti 17127/12 z 13. januára 2015, v ktorom konštatoval porušenie jej práva na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z odôvodnenia tohto rozsudku ESLP vo veci navrhovateľky, najmä však z jeho bodu 47 v spojení s bodom 37 vyplýva, že ESLP dospel k záveru o porušení označeného práva navrhovateľky z dôvodu opomenutia povinnosti krajského súdu doručiť jej rovnopis odporcovho písomného vyjadrenia k odvolaniu.

ESLP konštatoval, že požiadavka, aby účastníci súdneho konania mali možnosť dozvedieť sa o všetkých predložených dôkazoch alebo vyjadreniach podaných v ich veci a vyjadriť sa k nim, sa vzťahuje na odvolacie konanie rovnako ako na prvostupňové konanie, a to aj napriek skutočnosti, že odvolanie nemusí vyvolať žiadnu novú argumentáciu. V danej veci je podľa názoru ESLP rozhodujúce, že vyjadrenie odporcu predstavovalo riadnu právnu a skutkovú argumentáciu.

Aj z ďalšej judikatúry ESLP vyplýva, že princíp rovnosti zbraní znamená, že každej procesnej strane má byť daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je protistrana. Právo na kontradiktórne konanie znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen

predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim (rozsudok ESLP zo 4. 6. 2002 vo veci Komanický proti Slovenskej republike, rozsudok ESLP z 13. 1. 2015 vo veci Trančíková proti Slovenskej republike). Z princípu kontradiktórnosti konania teda vyplýva, že samotný účastník konania musí mať možnosť posúdiť, či a do akej miery je písomné vyjadrenie odporcu (protistrany v súdnom konaní) právne významné, či obsahuje také skutkové a právne dôvody, na ktoré je potrebné z jeho strany reagovať alebo inak je vhodné sa k nemu vyjadriť, v dôsledku čoho je teda len na účastníkovi konania, aby sám posúdil, či určité stanovisko k vyjadreniu protistrany vyžaduje komentár z jeho strany (rozsudok ESLP z 18. 2. 1997 vo veci Niderost-Huber proti Švajčiarsku, taktiež už citovaný rozsudok Trančíková proti Slovenskej republike), a pritom nezáleží, aký je jeho skutočný účinok na súdne rozhodnutie (rozsudok ESLP z 31. 5. 2001 vo veci K. S. proti Fínsku, rozsudok ESLP z 28. 6. 2001 vo veci F. R. proti Švajčiarsku).

Kritériom pre rozhodovanie ústavného súdu musí byť najmä intenzita, akou malo byť zasiahnuté do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv alebo slobôd a v spojitosti s tým zistenie, že v okolnostiach prípadu ide o zásah, ktorý zjavne viedol k obmedzeniu, resp. odopreniu základných práv alebo slobôd (m. m. II. ÚS 193/06, II. ÚS 210/06, IV. ÚS 238/07, IV. ÚS 358/08).

Uvedený procesný postup okresného súdu a na jeho základe vydané napadnuté uznesenie ústavný súd z hľadiska intenzity zásahu do označených základných práv sťažovateľky považuje za natoľko excesívne, popierajúce samotný základ a účel práva vyjadriť sa k rozhodujúcim skutočnostiam, že nie sú zlučiteľné s garanciami obsiahnutými v základnom práve na súdnu ochranu a na spravodlivý proces.

Nad rámec uvedeného ústavný súd považuje za vhodné zaujať stanovisko k argumentu okresného súdu (vyjadrenie zákonnej sudkyne), že sťažovateľkine vyjadrenie zabezpečili pracovníčky úradu práce. Vo všeobecnosti platí, že subjektom povinným zabezpečiť inštitucionálne a procesné záruky spravodlivého súdneho procesu je jedine súd.

Súd je preto povinný vytvoriť priestor účastníkovi konania, aby mohol svoje procesné oprávnenia uplatňovať bezprostredne a priamo vo vzťahu k súdu. Právo účastníka konania vyjadriť sa pred súdom nie je konzumované, resp. naplnené jeho vyjadrením pred iným orgánom bez príslušnej autority (miestne zisťovanie úradu práce, pozn.), ktorého úlohou bolo podanie správy o priebehu realizácie styku otca s maloletou.

Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní boli porušené základné práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Vzhľadom na skutočnosť, že napadnutým uznesením okresného súdu boli porušené sťažovateľkou označené základné práva, ústavný súd ho podľa čl. 127 ods. 2 ústavy zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti požaduje aj to, aby ústavný súd zakázal okresnému súdu pokračovať v porušovaní ňou označených základných práv v napadnutom konaní.

Predpokladom vyslovenia zákazu pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd ústavným súdom podľa § 56 ods. 3 písm. c) zákona o ústavnom súde, je existencia trvajúceho faktického zásahu do základných práv a slobôd sťažovateľa, ak proti nemu smeruje sťažnosť, ktorej ústavný súd vyhovel.

Vzhľadom na to, že sťažnosť sťažovateľky napáda rozhodnutie okresného súdu, pri ktorom ústavný súd konštatoval porušenie označených základných práv a z toho dôvodu napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie, možno uzavrieť, že na vec sťažovateľky nie je aplikovateľný § 56 ods. 3 písm. c) zákona o ústavnom súde pre rozdielnosť predmetu konania pred ústavným súdom, keďže k porušeniu práv sťažovateľky nedošlo faktickým zásahom orgánu verejnej moci, ale jeho rozhodnutím a jemu predchádzajúcim postupom.

Navyše zrušením napadnutého uznesenia, ktoré zasiahlo do základných práv sťažovateľky, sa dosiahlo odstránenie protiprávneho stavu. Nie je dôvodné vyslovovať osobitným výrokom nálezu zákaz porušovania základných práv okresnému súdu do budúcnosti, keďže požiadavka zákonnosti a ústavnosti postupu súdu je integrálnou súčasťou jeho činnosti.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd v tejto časti sťažnosti nevyhovел (bod 4 výroku tohto nález).

V.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľka si sťažnosťou uplatnila nárok na úhradu trov konania pred ústavným súdom.

Ústavný súd v zmysle § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním a úhradu trov priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti) vykonané v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2 a § 13a ods. 1 písm. a)

a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Tarifná odmena za každý úkon vykonaný v roku 2017 predstavuje sumu 147,33 € (za dva vykonané úkony je to spolu suma 294,66 €) a režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) za dva úkony po 8,84 €, čo spolu predstavuje sumu 312,34 € (bod 3 výroku tohto nálezu).

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. apríla 2018